

LEVÉLSZEKRÉNY

Juhász Dezső írja: Grétsy László tanár úr a közelmúltban ünnepelte 70. születésnapját. Kollégái és tisztelői szép ünnepséggel köszöntötték, és egy gazdag tartalmú, izléses kiállítású emlékkönyvvel lepték meg (Éltető anyanyelvünk. Mai nyelvművelésünk elmélete és gyakorlata. Írások Grétsy László 70. születésnapjára. Szerkesztette: BALÁZS GÉZA, A. JÁSZÓ ANNA, KOLTÓI ÁDÁM. Tinta Kiadó, Bp., é. n. [2002.]). A kötetben 106 nyelvész és közéleti személyiség tiszteleg írással. Tekintettel a mű szakmai értékeire és a nyelvművelés körül zajló vitákra folyóiratunk a közeljövőben ismertetni kívánja az emlékkönyvet.

Az alábbi kis szösszenettel semmiképpen nem szeretnék ünneprontó lenni, még kevésbé a kötet egészéről és a szerkesztők áldozatos munkájáról egyoldalú véleményt mondani. Mivel azonban a mostani (bal)eset nem először történik meg velem, úgy gondoltam, mégis szóvá teszem.

Először is leszögezhetjük: minden szempontból kifogástalan, tökéletes kézirat alig-alig van: ritka, mint a fehér holló. Ki ne mérgelődött volna már azon, hogy fellapozván egy frissen megjelent tanulmányát, szeme azonnal egy olyan hibára tévedt, amely az ő tollából ered, vagy a kiadás során állt elő, de a korrektúra olvasásakor nem vette észre. A szerkesztő gondos munkája persze sok hiányosságot kiszűrhet, meg a forma és a stílus is finomodhat a kézirat gondozása során. A szükséges változtatások egy része pedig a technikai egységesítéssel függ össze. Ezek ellen a szerzőnek fölösleges berzenkednie, inkább köszönettel kell fogadnia és a szerkesztővel együtt kell működni. Ízlés vagy hagyomány kérdésének tartom például azt, hogy az évszázadot római vagy arab számmal írjuk, a hivatkozások tóligos lapszámolásában kiírjuk-e teljességében a számokat vagy csak a változó számjegyeket adjuk meg a kötőjel után (pl. 212—214 vagy 212—4), illetve hogy

a kurzivált szavakhoz járuló toldalékokat kötőjellel vagy anélkül kapcsoljuk (*asztal*-nak, ill. *asztal*nak) stb.

Körülbelül efféle átigazításokra magam is számítottam, amikor leadtam mágneslemezen és kinyomtatva a tanulmányomat a Grétsy-émlékkönyvbe (I. Névtörténet, normatörténet, nyelvföldrajz: i. m. 263—70). Így is történt: a kézirat kisebb átalakításon ment keresztül (bár nem teljesen következetesen, l. pl. a kurzivált szavak kötőjelezését). A nagyobb gond az, hogy a beavatkozások egy része kifejezetten rosszul sikerült, mert félrevezeti az olvasót. A legzavaróbb változtatások az irodalomjegyzékben történtek: a „MNy.” jelzetet a szerkesztő mindkét helyen „Magyar Nyelvőr”-ként oldotta fel, jóllehet ez közismerten a Magyar Nyelv rövidítése. (Érdekes, hogy a tanulmány szövegében a rövidítés megmaradhatott, l. pl. a 264. lapon.) Kérem tehát a tisztelt olvasót, hogy Reuter Camillo és Siptár Péter tanulmányait ne a Nyelvőrben, hanem a Magyar Nyelvben keresse. Ugyanitt a „Baranya megye földrajzi nevei” (I—II. Pécs, 1982.) kiadvány címléírásának átalakítása során Pesti János neve mellől elhagyták a „szerk.” (azaz szerkesztette) megjegyzést, holott ez a nagyszabású adattár kollektív munkában, számos szakember közreműködésével jött létre. — Filológiai szempontból kifogásolható az is, ha egy idézetbe a szerkesztő belenyúl. Jelen esetben a 263. lap alsó három soráról van szó, ahol a „XIII. században” részt „13. században”-ra, az eredetit pontosan követő ritkított, álló szedésű „h é t f ő n e k ” szóalakat „*hétfőnek*”-re írták át. Az eredeti tipográfia átalakítása még elnézhető, a számok átírása azonban azt a látszatot kelti, hogy a szerző felületesen idézi a forrását.

Mindezek a hibák (amelyek a kéziratból még hiányoztak) nem maradtak volna benne a kinyomtatott változatban, ha a szerzők kaptak volna korrektúrákat. Sajnos az emlékkönyvek készítése során általános jelenség az idővel való versenyfutás és ezzel összefüggésben a szerzői korrektúrák megspórolása. (Most nem azokról a — nagyobb folyóiratoknál is előforduló — esetekről beszélek, amikor a szerző nem érhető el vagy késve küldi vissza a korrektúrákat.) Megfontolandónak tartom ezért a jövőben annak a megoldásnak a bevezetését, hogy ha egy kiadvány szerzői korrektúra nélkül jelenik meg, azt megfelelő helyen tüntessék fel rajta.